

บทที่ ๔

บทสรุปข้อเสนอแนะในการลงรายการแต่งตั้งที่มีบรรดาศักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการมีบรรดาศักดิ์และนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทย เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาในการลงรายการแต่งตั้ง และกำหนดหัวเรื่องชื่อประวัติผู้มีบรรดาศักดิ์ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ และเพื่อเป็นประโยชน์แก่การค้นคว้าอ้างอิงสำหรับนักศึกษาในวิชาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งสัมพันธ์กัน เช่น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งจะได้อาศัยการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปได้สะดวกยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอสรุปเรื่องทั่วไปที่ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมมาเสนอไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

๑. ประวัติความเป็นมาของประเพณีการมีบรรดาศักดิ์ขุนนางไทย ผู้เขียนได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า "บรรดาศักดิ์," "นามบรรดาศักดิ์หรือราชทินนาม" และ "ขุนนาง" ประเพณีการพระราชทานบรรดาศักดิ์ขุนนางไทย นับตั้งแต่สมัยน่านเจ้า สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสอบสวนค้นคว้าหลักฐานจากศิลาจารึก หนังสือพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ กฎหมายตราสามดวง และบรรดาศักดิ์เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ได้แทรกความรู้ทางประวัติศาสตร์การปกครองเป็นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มความเข้าใจอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับการปกครองแบบจตุสดมภ์ อันเป็นพื้นฐานของการมีบรรดาศักดิ์และนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทยตำแหน่งต่าง ๆ อนึ่งได้กล่าวถึงนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทยบางตำแหน่งที่ปรากฏหลักฐานจากเอกสารในสมัยน่านเจ้า และสมัยสุโขทัย ส่วนในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์นั้นได้รวบรวมทำเนียบนามบรรดาศักดิ์ขุนนางผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น ตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีที่สมุหนายก และที่สมุหพระกลาโหม รวมทั้งเสนาบดีที่จตุสดมภ์ พร้อมทั้งชี้แจงหน้าที่ของขุนนางในตำแหน่งดังกล่าวนั้น เพื่อแสดงว่าไทยเป็นชาติที่มีประเพณีการมีบรรดาศักดิ์ขุนนางมาแต่ดั้งเดิม

๒. องค์ประกอบยศขุนนางไทย และการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งขุนนาง ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวแก่เรื่องนี้เพื่อชี้แจงถึงความหมายขององค์ประกอบยศขุนนางไทย ซึ่งจะ

นำไปใช้ประโยชน์ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงได้รวบรวมเรื่องราว
เกี่ยวแก่องค์ประกอบ ๔ ประการของยศขุนนางไทยซึ่งประกอบด้วย

๒.๑ ยศ รวมทั้งสกุลยศและอิสริยยศ ให้ความหมายและประวัติ รวมทั้ง
ประเพณีการสถาปนาพระยศของเจ้านายซึ่งดำรงตำแหน่งขุนนางตามฐานันดรศักดิ์เป็นลำดับ
บรรดาศักดิ์ ลำดับฐานันดรศักดิ์ขุนนางไทยชั้นต่าง ๆ กล่าวถึง
ประวัติความเป็นมาของบรรดาศักดิ์แต่ละชั้น เเท่าที่ได้ค้นคว้ารวบรวมจากหลักฐานในเอกสาร
ต่าง ๆ นอกจากนั้นได้กล่าวถึงบรรดาศักดิ์ของมหาดเล็กหลวงไว้ด้วย

๒.๒ นามบรรดาศักดิ์ หรือ ราชทินนาม ประเพณีการพระราชทานนาม
บรรดาศักดิ์แก่ขุนนางไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ยุคหลัง การ
เปลี่ยนแปลงนามบรรดาศักดิ์ขุนนางบางตำแหน่งตามพระราชนิยมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
นามบรรดาศักดิ์ของมหาดเล็กสมัยกรุงศรีอยุธยา และการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมนามบรรดา-
ศักดิ์มหาดเล็กหลวงและมหาดเล็กฝ่ายกรมพระราชวังบวร รวมทั้งสตรีบรรดาศักดิ์ ผู้มี
ฐานันดรศักดิ์ตามลำดับยศชั้นต่าง ๆ

๒.๓ ตำแหน่ง ประมวลเรื่องราวเกี่ยวกับตำแหน่งขุนนางชั้นครั้งกรุง
ศรีอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ยุคหลัง และการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเสนาบดีเป็นรัฐ-
มนตรี

๒.๔ ตราประจำตำแหน่ง สิ่งเชบประวัติการมีตราประจำตำแหน่งของ
ขุนนางไทยครั้งกรุงศรีอยุธยา และกล่าวให้ทราบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงตราประจำตำแหน่ง
ขุนนางในสมัยต่อมา

๓. ความแตกต่างระหว่างบรรดาศักดิ์ขุนนางไทยกับบรรดาศักดิ์ขุนนางต่างประเทศ
บางตำแหน่ง และ การลงรายการสำคัญเกี่ยวกับชื่อผู้แต่งตั้งเป็นขุนนางต่างประเทศสำหรับ
บัตรรายการหนังสือภาษาไทย ความมุ่งหมายของการเขียนเพื่อแสดงว่า ประเพณีและ
ระเบียบยศศักดิ์ขุนนางไทยนั้นมีความแตกต่างจากขุนนางชาวต่างประเทศในยุโรป โดย

เฉพาะประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ต้องพิจารณาภูมิหลัง [Background] ทางประวัติศาสตร์ และระบอบการปกครองโดยทั่วไป ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงรวบรวมประวัติความเป็นมาอย่างสังเขป เกี่ยวแก่

๓.๑ ระบอบศักดินาของไทย ประมวลความหมายคำว่า "ศักดินา" และอธิบายประวัติความเป็นมาของระบอบนี้อย่างสังเขป

๓.๒ ระบอบฟิวเดลิสม์ [Feudalism] สังเขปประวัติความเป็นมาและมูลเหตุที่ทำให้เกิดการมีตำแหน่งขุนนางในประเทศแถบยุโรป

๓.๓ กล่าวถึงรูปร่างนครศักดิ์พระราชาวงศ์และบรรดาศักดิ์ขุนนางบางประเทศในยุโรปและอื่น ๆ เช่น จักรพรรดิ, ซีซาร์, กุ๊กหรือดยุก, มาร์ควิส, เอิร์ล, ไวสเคานต์ ฯลฯ

๔. ประมวลหลักเกณฑ์การลงรายการสำคัญเกี่ยวแก่ชื่อผู้แต่งขุนนางต่างประเทศสำหรับบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ซึ่งนำมาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในคำรณานุกรมต่างประเทศ รวมทั้งบรรดาศักดิ์และการลงรายการผู้แต่งที่มีบรรดาศักดิ์ชาวอินโดนีเซีย, ชาวมาเลเซีย และชาวไทยในคำรณานุกรมต่างประเทศ

๕. ปัญหาการลงรายการชื่อผู้แต่งและให้หัวเรื่องนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทย และขอเสนอแนะการลงรายการนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทย การค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับบรรดาศักดิ์และนามบรรดาศักดิ์ขุนนางไทยช่วยทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ให้ขอเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๕.๑ ผู้แต่งที่มีบรรดาศักดิ์ เช่น สมเด็จเจ้าพระยา, เจ้าพระยา, พระยา, พระ, หลวง, ขุน ฯลฯ ควรลงชื่อและนามสกุลเดิม กำกับไว้ในวงเล็บข้างหลังคำที่แสดงบรรดาศักดิ์ พร้อมทั้งลงปีเกิดและปีตาย (ถ้ามีและสามารถหามาได้) และได้แสดงตัวอย่างการจัดทำบัตรหลักฐานไว้ช่วยการค้นคว้า เกี่ยวแก่การลงรายการชื่อผู้แต่งผู้มีบรรดาศักดิ์ไว้ด้วย

๕.๒ เสนอแนะเพิ่มเติมการลงรายการผู้แต่งที่มีบรรดาศักดิ์มหาดเล็กชั้น นาย, นายรอง, นายจ่า และมหาดเล็กบางตำแหน่งซึ่งควรลงชื่อและนามสกุลกำกับไว้ใน วงเล็บ

๕.๓ ผู้เขียนคนควาเพิ่มเติม และให้ขอเสนอแนะการลงรายการเกี่ยวแก่ บรรดาศักดิ์อื่น ๆ เช่น เพี้ย, แสน, ท้าว ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักเกณฑ์ารากษาคำภาษาต่างประเทศ

๕.๔ ใ้คนควาเพิ่มเติม และให้ขอเสนอแนะเกี่ยวแก่บรรดาศักดิ์และนามบรรดาศักดิ์เจ้านายแห่งแคว้นลานนาไทย เช่น เจ้าราชบุตร, เจ้าราชวงศ์, เจ้าราชภาคินัย ฯลฯ ที่มีนามบรรดาศักดิ์ตรงกัน ซึ่งควรกำกับนามเดิมไว้ในวงเล็บด้วย

๕.๕ สตรีบรรดาศักดิ์ผู้เป็นข้าราชการฝ่ายราชสำนัก ได้แก่ "เจ้าจอม, เจ้าจอมมารคา" ซึ่งควรกำกับตัวเลขประจำรัชกาลไว้ในวงเล็บ ส่วนสตรีผู้มีบรรดาศักดิ์ "ท้าว" ควรกำกับชื่อเดิมไว้ในวงเล็บด้วย เพราะส่วนมากมีนามบรรดาศักดิ์คล้ายกันหรือตรงกัน เช่น ท้าววรจันทร์, ท้าวสมศักดิ์, ท้าวโสภานีเวศน์ ฯลฯ เป็นต้น

๕.๖ พระนามหรือพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใ้คนควาเพิ่มเติมเกี่ยวแก่คำนำพระนามว่า "พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา... พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา... และ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหา..." รวมทั้งขอเสนอแนะการใส่ไปยาลนอ่ยหลังคำว่า "พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา..." และการลงปีประสูติและสวรรคตไว้ด้วย

๕.๗ พระปรมาภิไธยหรือพระนามพระบรมราชินี และพระมเหสีที่ทรงได้รับการสถาปนาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งใ้เสนอแนะใ้เติมสร้อยพระนามแสดงฐานันดรศักดิ์ของพระมเหสี เช่น บรมราชินี, พระบรมราชินีนาถ, บรมราชเทวี, พระราชเทวี, พระอัครชายาเธอ, พระอัครราชเทวี, พระวรราชชายา ไว้หลังพระนามด้วย

๕.๘ ขอเสนอแนะเกี่ยวแก่การลงเครื่องหมายไปยาลนอ่ยไว้หลังบรรดาศักดิ์ที่ใ้รับพระราชทาน สำหรับเจ้านายชั้นเจ้าฟ้าซึ่งทรงกรมในลำดับยศต่าง ๆ เช่น

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระยา, สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระ, สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวง
 ฯลฯ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

๑. เพื่อความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวแกมบรรดาศักดิ์ขุนนางไทยด้านประวัติศาสตร์
ชนบธรรมเนียมประเพณีอย่างละเอียดลึกซึ้ง สมควรที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องระบอบศักดินา
ของไทย เปรียบเทียบกับระบอบฟิวเคิลิสต์

๒. การลงรายการเกี่ยวแกมแต่งตั้งที่มีบรรดาศักดิ์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนั้น
เป็นงานเทคนิคของห้องสมุดอย่างหนึ่ง ควรที่จะได้ทำการวิจัยในเรื่องเกี่ยวแกมบรรดาศักดิ์
ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ในด้านประวัติความเป็นมาอย่างละเอียดลออ เพื่อเพิ่มความเข้าใจ
แกมบรรณารักษ์และนักศึกษาค้นคว้าผู้มีความสนใจในเรื่องเหล่านี้ต่อไป การวิจัยในเรื่องดัง
กล่าวนี้จะเป็นประโยชน์แก่วิชาอื่น ๆ อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย